

УДК 330.322.014.3:631.11

М. А. Однорог,
кандидат економічних наук, завідувачий економічного відділенням,
Технологічно-економічний коледж Білоцерківського національного аграрного університету

РЕАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

М. А. Odnorog,
Ph.D. in Economics, Head of the Economic Department,
Technological and economic college Bila Tserkva National Agrarian University

REAL INVESTMENT IN AGRICULTURE

У статті розглядаються реальні інвестиції, їх структура, способи залучення та напрямки вкладення. Обґрунтовано питання фінансування інвестицій та їх раціонального використання, що особливо важливо в умовах важкого економічного стану багатьох аграрних підприємств. Визначено, що саме реальні інвестиції виступають джерелом розвитку виробництва, оновлення основних фондів, розширення асортименту продукції, що особливо важливо для виробників галузі АПК. Запропоновано методику оцінки реальних інвестицій, їх структура, способи залучення та напрямки вкладення. Доведено, що саме реальні інвестиції виступають джерелом розвитку виробництва, оновлення основних фондів, розширення асортименту продукції, що особливо важливо для виробників галузі АПК. Придільена увага питанням збільшення розмірів виробничих фондів, що здійснюється за рахунок додаткових вкладень матеріальних і грошових коштів, спрямованих на розширення виробничого потенціалу сільського господарства. Матеріал статті орієнтований на широку аудиторію науковців, викладачів, працівників державних органів виконавчої влади та студентів вузів.

The article deals with real investment, their structure, ways to attract investment and directions. Grounded question of investments and their management, which is especially important in a difficult economic situation of many farms. Determined that real investment is the source of production, capital renewals, expanding the product range, which is especially important in the field of agriculture producers. The method of evaluation of real investments, structure, ways to attract investment and directions. It is proved that real investment is the source of production, capital renewals, expanding the product range, which is especially important in the field of agriculture producers. Attention is paid to the issues of increasing the size of assets, implemented through additional investment material and money aimed at expanding the productive capacity of agriculture. The article is aimed at a wide audience of researchers, teachers, employees of government agencies and university students.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційне забезпечення, реальні інвестиції, сільське господарство, капітальні вкладення, джерела інвестиційних ресурсів.

Keywords: investments, investment security, real investment, agriculture, investments, sources of investment resources.

Постановка проблеми. Розвиток аграрного сектора економіки України визначається рівнем інвестиційних можливостей та інвестиційною привабливістю галузі, що в свою чергу, залежить від ефективності інвестиційних процесів у сільському господарстві. Питання фінансування інвестицій та їх раціонального використання особливо важливо в умовах важкого економічного стану багатьох аграрних підприємств. У виробничій сфері інвестиційний процес повинен бути спрямований насамперед на розвиток виробничої інфраструктури. З метою повного забезпечення потреб господарств в об'єктах ремонту і зберігання техніки, зберігання продукції, а також будівництва доріг внутрішньогосподарського призначення необхідні значні розміри капітальних вкладень. Дослідження стану та менеджменту інвестиційної діяльності аграрних підприємств, виявлення перешкод підвищення віддачі капітальних вкладень і обґрунтування шляхів їх усунення, узагальнення та поширення успішного досвіду інвестиційної діяльності, в кризових ситуаціях сприятиме підвищенню ефективності сільського господарства та рівня його конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем інвестиційної діяльності та її менеджменту, як в цілому в економіці, так і в аграрному секторі, присвячені численні роботи. Дослідженням питань інвестицій та інвестиційної діяльності займалися як зарубіжні вчені Колеман Д., Фуллер Б., Херштейн Р., Джоргенсон Д., Крелле В., Лернер Д., Мегінсон В., Ромер П., Шмідт Р., Солоу Р., так і вітчизняні І. Т. Балабанов, І. О. Бланк, В. П. Горьовий, С. О. Гуткевич, А. А. Задоя, О. В. Захарчук, М. І. Кісіль, М. Ю. Коденська, В. Г. Чабан, І. В. Ліпсіц, І. І. Лукінов, П. І. Юхименко, Г. М. Підлісецький, М. М. Кропивко, П. Т. Саблук та інші.

Водночас, питання інвестиційного забезпечення реальними інвестиціями, особливостей ефективного їх використання, формування та обґрунтування напрямків і джерел залучення, а також їх раціонального використання у сільськогосподарських підприємствах потребують подальшого вивчення. Практична значимість та необхідність вирішення цих питань зумовили вибір теми даної статті.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження теоретичних та практичних аспектів формування реальних інвестицій в сільському господарстві.

Результати дослідження. Нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції вимагає відповідного розвитку матеріально-технічної бази галузі. Збільшення розмірів виробничих фондів здійснюється за рахунок додаткових вкладень матеріальних і грошових коштів, спрямованих на розширення виробничого потенціалу сільського господарства. Сталий розвиток галузей агропромислового комплексу в умовах становлення ринкових відносин потребує інвестиційної активності, в наданні підприємствам необхідних грошових і матеріальних ресурсів.

Реальні інвестиції – це вкладення капіталу (грошей) у різні сфери суспільного виробництва з метою оновлення існуючих і створення нових матеріальних благ, і як наслідок отримання набагато більшого прибутку [3, с. 76]. Реальні інвестиції – це вкладення капіталу з метою приросту матеріально-виробничих запасів, відтворення основних фондів. Реальні інвестиції називаються капітальними вкладеннями. Під реальними інвестиціями розуміються вкладення в основний капітал і на приріст матеріально-виробничих засобів.

У сільськогосподарському виробництві інвестиції спрямовуються на:

- заміну застарілого та зношеного обладнання;
- впровадження нової технології і застосування сучасної техніки та обладнання;
- розширення виробництва сільськогосподарської продукції;
- розвиток нових видів виробництва [1, с.212].

Формування інвестицій в сільське господарство здійснюється на економічній підставі з урахуванням швидкості повернення вкладених коштів, а це можливо тільки за умови збільшення виробництва високоякісної продукції та зниження її собівартості. Інвестиції прямо пов'язані з отриманням додаткового чистого доходу і з скороченням терміну окупності вкладень. Чим менший термін окупності, тим більше стимулів до інвестицій. При тривалому поверненні засобів внаслідок інвестиційних процесів відбувається знецінення ресурсів, які були витрачені. Крім того, чистий прибуток, отриманий від виробництва продукції, може бути вкладений в нове виробництво.

Капітальні вкладення являють собою витрати на створення нових, а також на розширення, реконструкцію і модернізацію діючих основних фондів підприємства. За рахунок капітальних вкладень проводиться як відновлення списаних і прийшли в непридатність основних фондів, так і придбання додаткових засобів праці, необхідних для розширеного відтворення. Капітальні вкладення в структуру реальних інвестицій сільського господарства займають найбільшу питому вагу. Особливістю капітальних вкладень у сільське господарство є і те, що ефект від них виявляється не відразу, на відміну від поточних вкладень, а після їх освоєння і введення в експлуатацію. Якщо будівлю чи споруду, побудовану в господарстві, неможливо ефективно використовувати в умовах, що склалися, то для її зміни потрібно певний час і значні кошти. Капітальні вкладення відрізняються великими розмірами сум, які необхідні для будівництва виробничих об'єктів або для придбання техніки. Окупність капітальних вкладень у сільське господарство дуже низька, а отже, для прийняття рішення по конкретних інвестиціях необхідно провести економічний аналіз ефективності їх використання.

Головним джерелом фінансування капітальних вкладень в сільське господарство є власні кошти підприємств. До них відносяться:

- прибуток від основної виробничої діяльності;
- амортизаційні відрахування;
- кошти фонду економічного стимулювання в тій частині, які використовуються на капітальні вкладення;
- інші засоби господарства [2, с.135].

Особливо ретельно в обґрунтуванні потребує клопотання підприємства про надання йому прямої або не прямої державної субсидії. У такому обґрунтуванні необхідно відобразити такі питання:

- необхідність і мета фінансової допомоги;
- розмір державних коштів і ефективність їх використання;
- потреба в кредитних і податкових пільгах тощо.

Глибоко обдуманим повинен бути і підхід до залучення закордонних інвестицій та створення спільних підприємств, які дають можливість використовувати найповніші технології світового рівня, виробляти конкурентоспроможну на ринку продукцію, підвищувати загальну і фінансову ефективність вітчизняного виробництва [4, с.13]. Формування капітальних вкладень в умовах ринкових відносин має здійснюватися не тільки за рахунок власних ресурсів підприємств, але з використанням позичкових коштів.

Відповідно до Закону України "Про підприємство" для державних підприємств встановлено цільове директивне формування інвестиційного процесу. Для інших підприємств діють принципи ринкового інвестування, заснованого на отриманні прибутку.

Формування капітальних вкладень в період становлення багатоукладної економіки повинне здійснюватися як за рахунок власних ресурсів підприємств, так і за рахунок кредитів банку і державних інвестицій. У цьому виявляється поєднання різних форм власності. Саме наявність різних форм власності передбачає залучення в інвестиційний процес фінансових коштів держави, комерційних організацій та окремих громадян [5, с.19].

Ринок інвестицій в найбільшій мірі, виявляється, через політику кредитування банками. Сільськогосподарські підприємства в ринкових умовах кредитуються переважно комерційними банками. Вони надають кредити під конкретні проекти. При цьому за діяльності підприємства встановлюється фінансовий контроль з боку банку. У той же час кредитування капітальних вкладень комерційними банками має і серйозні недоліки:

- високі процентні ставки за кредит;
- надання коштів на порівняно короткий період [6, с.96].

Це стримує розвиток сільського господарства і не сприяє ефективному використанню ресурсів. Капітальні вкладення дають певний ефект від їх застосування через певний час після їх переходу в основні фонди. При цьому необхідно враховувати, що їх віддача є співвідношенням прибутку, отриманого від капітальних вкладень, з відсотковою ставкою за кредит. Зворотні інвестиції представляють собою відношення суми прибутку до загального розміру інвестицій, виражене у відсотках. Величину зворотного інвестування порівнюють з відсотковою ставкою за кредит. У тому випадку, якщо рівень зворотних інвестицій вище відсоткової ставки за кредит, то товаровиробнику доцільно збільшити капітальні вкладення. Однією з головних причин неефективного використання капітальних вкладень в тваринництві є диспропорція, яка намітилася, між наявністю поголів'я худоби та птиці і розвитком її кормової бази. Безпеченість поголів'я худоби кормами складає 75-80% від норм зоотехніки годування. У багатьох господарствах країни склалося незбалансоване годування з великим дефіцитом кормового білка. Фуражне зерно згодовується в непереробленому вигляді, без відповідних добавок сумішей і білків тваринного походження.

Великі обсяги капітальних вкладень в попередні роки були спрямовані на створення меліоративних споруд. Однак відсутність комплексного характеру вкладень в об'єкти меліорації призвели до неефективного використання коштів для поливу, магістральних каналів і зрошувальних систем. Врожайність сільськогосподарських культур на меліорованих землях в багатьох регіонах країни всього на 10-12% вище, ніж на богарних землях, а собівартість одиниці продукції у 1,5-1,7 рази вище в порівнянні з незрошуваними землями.

Висновки. Малоефективно використовуються капітальні вкладення на придбання техніки для сільського господарства. Витрачені кошти на машини й устаткування в аграрному секторі не сприяли зростанню рівня механізації в таких трудомістких галузях, як овочівництво, кормовиробництво, молочне скотарство. У більшості господарств техніка, яка купувалася, для збирання картоплі, кормових культур, доробки продукції, простоє, тоді як види продукції сільського господарства збираються вручну. При цьому незадовільним залишається якість техніки, яка поставляється. На ремонт тракторів в господарствах виділяється у 2-4 рази більше коштів, ніж на створення нових машин, а запасних частин використовується в 1,5-1,7 рази більше, ніж на нового трактора на заводі. Ефективність капітальних вкладень знижується в умовах низького рівня спеціалізації і концентрації виробництва. У спеціалізованих господарствах ефективно використовується спеціальна техніка, виробничі приміщення, дороге обладнання. Тут, як правило, є широкі можливості для впровадження індустріальних технологій, комплексної механізації та автоматизації виробництва.

Література.

1. Андрійчук, В.Г. Економіка аграрних підприємств / В.Г. Андрійчук. – Підручник. – 2-ге вид., доп. і переробл. – К.: КНЕУ, 2004. – 624 с.
2. Бланк І.А. Інвестиційний менеджмент / І.А. Бланк – К.: МП "ІТЕМ" ЛТД, "Юнайтед Лондон Лимітед", 1995. – 448 с.
3. Губський, Б.В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі / Б.В. Губський – К.: Наукова думка, 1998. – 286 с.
4. Ковалев, В.В. Финансовый анализ: управление капиталом, выбор инвестиций, анализ отчетности / В.В. Ковалев – М.: Финансы и статистика, 1996.
5. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів і фінансового стану підприємства: Навч. посібник. / В.О. Мец – К.: КНЕУ. – 1999. – 132 с.
6. Проектний аналіз: Навчальний посібник / Під ред. С.О. Москвіна. – К.: Лібра, 1999. – 368 с.

References.

1. Andreychuk, V.G. (2004) Ekonomika ahramykh pidpryemstv [Economics of agricultural enterprises], KNEU, Kyiv, Ukraine.
2. Blanc, I.A. Investytsiyniy menedzhment [Investment Management], MP «ITEM» LTD, «United London Limited», Kyiv, Ukraine.
3. Gubskiy, B.V. (1998) Investytsiyniy protsesy v hlobalnomu seredovyshi [Investment process in the global environment], Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.
4. Kovalev, V.V. (1996) Finansoviy analiz: upravlenie kapitalom, vybor investitsiy, analiz otchetnosti [Financial analysis: Capital Management, Selection of investment, analysis Statements], Finansy i statistika, Moscow, Russia.
5. Mets, V.A. (1999) Ekonomichnyi analiz finansovykh rezultativ i finansovoho stanu pidpryemstva [Economic analysis of financial results and financial condition of the company: Teach. Guide.], KNEU, Kyiv, Ukraine.
6. Moskvina, S.O. (1999) Proektniy analiz: Navchalnyi posibnyk [Draft Analysis: Manual], Libra, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 06.06.2015 р.